Q. D. O. M. B. V.

DISSERTATIO INAVGVRALIS MEDICA

DE

COLICA

QVAM

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO

SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO

DOMINO

GVILIELMO HENRICO

DVCE SAXONIAE IVLIACI CLIVIAE MONTIVM ANGARIAE ET WESTPHALIAE COMITE SAYNAE ET WITTGENSTEINII RELIQVA

AVCTORITATE ET CONSENSV GRATIOSISSIMAE FAC. MEDICAE

PRAESIDE

IOANNE ADOLPHO WEDELIO

PHILOS. ET MED. D. PRAXEOS ET CHIMIAE PROF. PVBL. ORD. SERENISS. SAX. DVCVM CONSIL. AVLICO ET ARCHIATRO ET ACAD. NATVR. CVRIOS. COLLEGA

PATRONO ET PRAECEPTORE SVMMA PIETATE COLENDO

PRO LICENTIA

SVMMOS IN MEDICINA HONORES RITE OBTINENDI

PVBLICO ERVDITORVM EXAMINI SVBIECIT

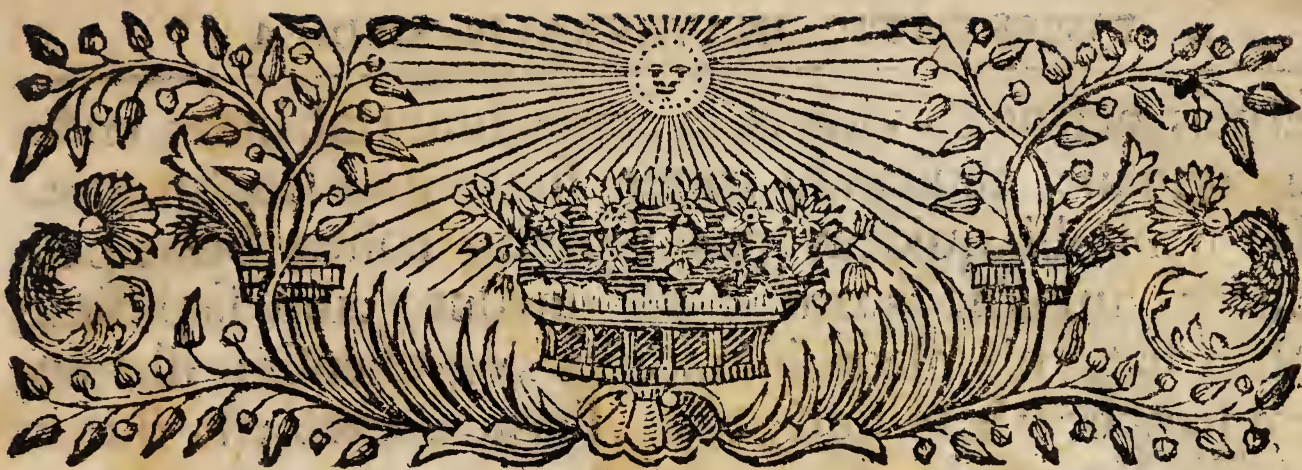
AVCTOR

TOBIAS GOTHOFREDVS STRELIN

OETTINGENSIS

AD D. XXVI. SEPT. ANNO M DCC XXXIX.

IENAE LITTERIS IO. FRIDERICI RITTERI.

I. N. I.

§. I.

OLICA eſt dolor inteſtinorum, præcipue coli, vehemens, a fibrarum neruearum tum eorundem, tum meſentericarum, tenſione ſpasmodica proueniens. Dolorem eſſe colicam, ſenſus ægrorum ſatis teſtantur, de hoc enim conqueruntur anxie, & liberari ab eodem deſiderant. Vehemens dolor eſt, leuis enim ac ſtatim iterum cedens colicæ nomine non venit. Inteſtinorum dolor eſt, cum aliæ quoque partes in cauitate abdominis hærentes dolore quidem adficiantur, qui tamen minime colica appellari ſolet, adeoque inteſtinorum triſtis ſenſatio ita tantum nominatur. Præcipue coli inteſtini dolor ita audit, a quo etiam nomen hoc accepiſſe videtur, vt in ieiuno & ileo ſi hæreat, iliacus dolor inprimis dicitur. Haud raro tamen vterqur dolor colicæ nomen gerit.

§. II.

Principale colicæ ſubiectum conſtituunt fibræ inteſtinorum nerueæ, quia abhis ſenſus & motus eorundem dependet; ſiue per ſe immediate adficiantur, ſiue, fibris

nerueis meſenterii vitiatis, in conſenſum trahantur, vnde hæ quoque aliquando cauſæ ſubiectum conſtituunt. Has nonnulli quidem pro ſubiecto colicæ principali habent, minime tamen id eſſe queunt, cum ſæpiſſime colica fiat, his plane inſontibus deprehenſis; illæ autem ſemper labem ſuſtinent. Perinde vero eſt, ſiue in interna ſuperficie, ſiue in ſubſtantia media, ſiue in externa ſuperficie, inteſtini ſitæ fibræ nerueæ primitus adficiantur. Colon præcipue, hinc & aliquando reliqua inteſtina, ob has tali dolore corripiuntur. Mirum autem non eſt, ſi ventriculo, partibus nerueis vicinis aliis, & muſculoſis, vitium diuerſimode communicetur.

§. III.

Immediata colicæ cauſa eſt tenſio dictarum fibrarum neruearum ſpasmodica. Duplicis autem generis fibræ nerueæ in inteſtinis reperiuntur, aliæ, quæ ſenſum præſtant, aliæ vero, quæ motui fibrarum inteſtinorum carnearum inſeruiunt. Si illæ, quæ ſenſum præſtant inteſtinis, tenſionem præternaturalem vehementem ſubeant, immediate oritur dolor, vt ex generali dolorum doctrina patet; ſin autem mouentes fibrillæ nerueæ, ſpiritus ex fibris carneis reuehentes, præter naturam tendantur, fit irritatio, maior & præternaturalis ſpirituum ad fibras carneas adfluxus, & harum contractio præternaturalis, ſeu ſpasmus, isque doloroſus. Fibrillas autem nerueas, ſpiritus reuehentes, in ſpasmo quocunque ita adfectas eſſe, ex *diſſertat. D. D. Præſidis de Conuulſione* conſtare poteſt. Sæpius vtraque tenſio fibrillarum, & ſentientium & mouentium, ab obiecto tendente infertur, haud raro autem mouentes tantum ita ab alio tendente adfliguntur, adeoque ſemper tenſio

ſpasmo-

ſpasmodica in colica adeſt. Cum per meſenterium tranſeant fibræ nerueæ, ſpiritus reuehentes, idem effectus conſurgit, ſi in hoc obiectum diſtendens hæreat, & has fibrillas adficiat, nam pari modo refluxus ſpirituum impeditur, & adfluxus ad fibras muſculoſas inteſtinorum redditur maior & præternaturalis, adeoque contractio harum ſpasmodica & doloroſa efficitur. Ergo & hæc tenſio eſt ſpasmodica.

§. IV.

Tenſio hæc fibrarum neruearum ſpasmodica fieri haud poteſt, niſi obiectum tendens adſit, cum fibræ hæ ſe ipſas tendere nequeant. Tale obiectum euadunt inprimis flatus & humores vitiati, aliquando & aliæ res, præter naturam in inteſtinis & meſenterio hærentes. Sæpius in culpa ſunt inteſtinorum flatus, ſi & nimis copioſi, & acres, euadant, & exitum debitum habere nequeant. Abundantes ſi ſint, & copioſiores naſcantur, nec pergere valeant, in inteſtino incluſi, hoc diſtendendo tenſionem fibrarum neruearum recenſitam præſtant. Acrimonia ſi vna gaudeant, acida, acido bilioſa, vel alia, fibris nerueis ſe inſinuant particulæ acres, & morſicando, pungendo, rodendo, easdem tendunt. Inprimis autem coniunctus eſt exitus denegatus, hic enim liber ſi eſſet, haud poſſent in tantum accumulari, vt diſtenſionem facerent, quin potius propellerentur & minuerentur.

§. V.

Sæpe autem ipſi flatus ſui exitum impediunt, ſi ſubito augeantur, & prius, quam exitum habere posſunt, inteſtinum vehementius in vno loco diſtendant. Tunc enim in loco vicino contractionem ſpasmodicam fibrarum carnearum excitant, & ſic anguſtia infertur;

ſique acrimoniam coniunctam habeant, per hanc etiam ſimilis contractio & anguſtia inducitur. Reliquæ etiam cauſæ, vt humores vitiati viſcidi adhæreſcentes, vel acrimonia ſua contractionem ſpasmodicam efficientes; ſcybala nimis accumulata, exſiccata, acriora & viſcida exiſtentia, &c. flatibus ſi coniunctæ ſint, eorum exitum impediunt.

§. VI.

Oriuntur autem flatus præternaturales ab humoribus viſcidis, craſſis, lentis, tenacibus, ſalia fermentatiua in ſe continentibus; vnde ſalia hæc, ſui iuris reddita, in ſe inuicem & partes ſulphureas tenaces agunt, fermentationem ſic præſtant, & in vapores, ſeu flatus, reſoluunt humores dictos, vnde non inepte humores eiusmodi minera flatuum dici ſolent. Flatus autem hi ratione qualitatis varietatem quoque habent, & ſine acrimonia ſunt, ſi in minera eorum ſalia vel non copioſiora eminent, quam ad fermentationem ſunt neceſſaria; vel fixiora hæc ſint, vt minus ſimul exhalent & flatibus mixta ſint. Acriores autem redduntur flatus, ſi copioſiora, & exhalabilia, ſalia in minera vna contineantur, quæ, pro diuerſa ſua conditione, diuerſam etiam acrimoniam flatibus communicant.

§. VII.

Sine acrimonia ſi ſint flatus, nec in minera eorundem plus ſalium hæreat, quam vt fermentationem flatulentam excitent, minera, ſeu humor hic, in ſe obiectum tendens non ſimul conſtituit, ſed flatus ex hoc orti tantum eam tenſionem faciunt; ſin autem magis ſalia in minera emineant, vel exhalabilia, vel fixiora, non tantum flatus, verum etiam ipſa minera flatulenta, morſicando,

ficando, rodendo, pungendo, &c. tenſionem ſpasmodicam vna efficiunt. Excitatur talis fermentatio flatulenta vel ſponte, ſi ſalia fermentatiua in tantum exuperent, vt agere ſufficienter poſſint; vel ſi ab accedentibus adſumtis aut augeantur, aut tam per hæc, quam per alias cauſas, in motum citentur.

§. VIII.

Præter flatus & mineram flatulentam, humores etiam ſeorſim obiectum tendens euadunt, licet non in flatus reſoluantur, ſi peccent acrimonia & viſcoſitate. Acrimonia rodendo, pungendo, lancinando, &c. fibras nerueas, tam alias dolorem, quam ſpasmum doloroſum, inteſtinis adfert; viſcoſitas autem efficit, vt & ſalia copioſiora in minori ſpatio coniungantur, & ita concentrata, magisque actiua, reddantur, & humor hic acris aut inteſtinorum ſuperficiei vel internæ, vel externæ, adhæreſcat, diutiusque perſiſtat, aut in vaſculis horum ſubſiſtat, aut in meſenterio adfixus permaneat. Eſt autem acrimonia eiusmodi vel acida, quæ inprimis neruis eſt inimiciſſima, vel ſalſa, vel acido-biliosa. Viſcoſitas vero tam pituitæ debetur, quæ hinc vel acida, vel ſalſa, vel pontica, vel vitrea, & glacialis, &c. euadit; quam a tartaro prouenit, qui itidem ſalia diuerſimode retinet, concentrat & rebellia reddit, lymphamque ita deturpat, non raro tamen etiam & pituita & tartarus coniunctim craſſitiem humoribus conciliant.

§. IX.

Aliæ quoque res, præter naturam in inteſtinis, & meſenterio hærentes, obiectum tendens fiunt. In inteſtinis occurrunt ſcybala, coaceruata, & exſiccata, quæ non tantum flatibus præſentibus exitum præcludunt,

ſed

ſed etiam humoribus, qui ſubſiſtentes, iamdum acres, adhuc acriores fiunt, vel, haud acres adfluentes, ſola mora tales redduntur. Quodſi autem talis humorum ſtatus non ſit, vt tantam ſalium quantitatem contineant, vt hæc euolui ita poſſint, effectus quoque talis haud ſequitur, ſed ſola alui obſtructio. Calculi quoque in inteſtinis quandoque generantur, qui, ſi tantum incrementum capiant, vt commode pergere contenta inteſtinorum nequeant, repletione tanta facta, diſtenſionem eorundem faciunt. Praeterea iidem, ſi humores tranſeuntes iam acres ſint, his adhærent, &, dimiſſis particulis temperantibus, acriores fiunt, & ita obiectum tendens horum culpa naſcitur, quod non minus contingit, ſi humores tranſeuntes nondum acres ſint, ſalia tamen contineant, nam calculis adhærentes remanent, & ſola mora ſalia euoluuntur, vt acres euadant. Vermes aliquando obiectum tendens fiunt, partim pungendo, morſicando, rodendo; partim, ſi conglomerati plures ſint, inteſtinum replent, diſtendunt, flatibus, fecibus, humoribus, obicem ponunt, vt hæc quoque talem conditionem adquirant. Deglutita duriora non reſolubilia, vt nuclei ceraſorum, acini & pelliculæ vuarum, vel ſimilium, tam ob repletionem, & inde factam diſtenſionem, quam ante dictis modis, talis cauſa euadunt. Minori quantitate autem ſolida deglutita, vt nummi aurei, aliquando obiectum tale conſtituunt, ſed non tam per ſe, quam ob his adhæreſcentes humores, vel acres, vel tales euadentes.

§. X.

Inflammatio inteſtinorum, & eorundem coalitus, vel poſt dyſenteriam, vel alias, factus, rarius colicam, frequentius ileum infert. Reliqua, quæ huc referri poſſunt, ſub

ſub cauſis præternaturalibus continentur. In meſenterio obiectum tendens aliquando etiam eſt abſceſſus, ibidem latitans, & in eodem generatum pus acre redditum.

§. XI.

Obiectum tale tendens vt fiat, faciunt cauſæ mediatæ remotiores. Ex naturalibus temperamentum pituitoſum, ob pituitam etiam ſecundum naturam abundantem huc pertinet, quæ facilius augmentum præternaturale recipit, & viſcoſitatem reliquis quoque humoribus communicare valet & ſalium, acidorum inprimis, & ſalſorum, retentioni & augmentationi fauet. Bilioſum temperamentum, & adhuc magis atrabilarium, acrimoniæ acido-bilioſæ producendæ fauet; melancholicum autem tartareis, acidis, auſteris, incrementum promptius ſuppeditat. In omni ætate occurrit, in prouectiori & declinante tamen, ob humores vappeſentes, partesque balſamicas deficientes, facilius inuitari poteſt. Melior ſexus, ob errores diætæ, ſæpius fere ita corripitur, quam ſequior, qui menſium beneficio liberatur facilius a dictis cauſis, ob vterum autem male habentem ſeorſim ita adficitur. Diſpoſitio hereditaria etiam huic excludendo malo apta eſt.

§. XII.

Ex cauſis nonnaturalibus aer calidior ſerum, nimis abſumendo, ſecum ſiccitatem promouere poteſt in ſiccioribus iam ſubiectis; euolutionem ſalium promouet, et, ſtatim ſubſequa refrigeratione, ſalia fermentifica liberata retinentur, & hinc in diſpoſitis paroxyſmum excitare valet. Frigidus nimis aer pituitæ ſecretionem & excretionem impedit, ſalia fermentatiua exire non permittit, vnde, in corpore remanentia, hoc quoque malum

facile excitant; ventriculo, inteſtinis, & fibris nerueis, inimicus eſt, & hinc in talibus ſubiectis, vbi reliquæ cauſæ iam latitant, facile hunc morbum facit. Alimenta, nimia quantitate adſumta, cruditates tam viſcidas lentas, quam acidas, acido-bilioſas, & tartareas, inferunt; multo magis vero, ſi ſint lenta, viſcida, irreſolubilia, & ſalibus fermentatiuis abundantia; adeoque in ſe iam fermentationem tum facile ſubeunt, tum, in corpore talibus humoribus ſcatente, promptiſſime excitant. Hinc pinguia, vt caro veruecina, piſces, oſtrearum abuſus, carnes fumo induratæ, vel aere exſiccatæ, farinacea non fermentata, panis recens, placentæ, ſpiræ, nimis copioſe commeſtæ, oua, ad duritiem cocta, caſtaneæ, lacticinia, caſeus, inprimis vetuſtus, leguminoſa, flatulenta, piſa, lentes, fabæ, oleracea, acida, fructus horarii crudi, ceraſa, inprimis cum nucleis deglutita, meſpila, vuæ, cum pelliculis & acinis inprimis comeſtæ, & ſimilia. Potus ſi ſit impurus, fæculentus, acidus, vt cereuiſia talis, muſtum, vinum nouum, cereuiſia triticea in minus adſuetis. Potus frigidus, maxime adſumptis prius pinguibus, & alias cacochymia pituitoſa vel acida præſente, vt &, ſi calefactum prius corpus fuerit, & ſubito hauriatur, qua ratione etiam aquæ frigidæ, & niuis liquatæ, hauſtus noxius eſt. Ebrietas crebrior, cruditates acidas, tartareas, augendo, tum inuitat non raro colicam, tum, in impuris ſubiectis, & hac alias laborantibus, paroxyſmum excitat.

§. XIII.

Somnus nimius pituitæ augmentum, aliarumque partium craſſarum, facit. Vigiliæ, modum excedendes, exſiccant, ſalium euolutionem & concentrationem, ſpi-

rituum-

rituumque imminutionem & debilitatem inferunt, vnde crassæ, lentæ, vna incrementum adquirunt. Motus nimius serum minuit, salium fermentatiuorum euolutionem promouet, humores vitiosos, crassos, lentos, nimis commouendo, vnde nimis subito resoluuntur, exitum autem habere non valentes in multis paroxysmum colicum excludunt. Atque hoc eo promptius euenire solet, quando iam imminens alias est paroxysmus. Quies nimia vitaque sedentaria pituitæ & crassarum, tartarearum, & acidarum, partium secretionem & excretionem impedit, vti & viscido immersa salia fermentatiua auctiora reddit.

§. XIV.

Adfectus animi vehementiores exagitantes salia actiuiora fermentatiua, acido-biliosa, liberant, efferant, & fermentationem flatulentam excitant, vnde ira & excandescentia colicam excludere aliquando solent. Concentrantes vero animi adfectus, tum acidum & cruditates lentas, viscidas, tartareas, pituitosas, augent, tum spiritus & humores turbant, illosque debilitando, salibus fermentatiuis maiorem vim conciliant, morbosque tales generant, qui depurationem sanguinis debilitant & minuunt, vnde & hoc, & alia mala, postmodum excluduntur.

§. XV.

Excretiones seri blandi nimia viscidas, crassas, lentas, partes post se relinquunt, & salia quoque, vitiose retenta, concentrata & actiuiora inde fiunt. Non minus, si nec crassarum, lentarum, pituitosarum, tartarearum, nec salinarum acidarum, acido-biliosarum, salsarum, decens excretio per poros cutis, vrinam, & aluum, eueniat, ac-

cumulatio harum neceſſario fit, & hinc ſuperius enarrata facile conſequuntur. Alvus itaque ſi non legitime aperta ſit, fecesque diutius retineantur, malum noſtrum facile in apricum prodit. Imo & flatus exituri ſi ſtudio cohibeantur, ſæpe produxerunt colicam, regurgitantes enim, & retenti, maiorem diſtenſionem, & dolentem, inferunt, vt, ſpasmodica contractione inde inuitata, poſt modum excerni nequeant.

§. XVI.

Ex præternaturalibus cauſis multas, in cauitate inteſtinorum hærentes, vt & in meſenterio inuentum aliquando abſceſſum, iam conſiderauimus. Adfectus hypochondriacus tam mineræ flatulentæ, quam acrimoniæ humorum irritanti, generandis maxime habilis eſt. In ſcorbuto, vel manifeſto vel latitante, ſerum acre, tartareum, acidum, acido-bilioſum, ſi vel in inteſtinis, vel in meſenterio decubitum adquirat, colicam excitat grauiorem ſæpe, quam ab aliis cauſis ortam. Non minus in febre quartana, quæ acido tartareo debetur, & tertiana, quæ ſcorbutica haud raro eſt, miasma febrile, vel rebellius exiſtens, vel, non recte per curationem tractatum, obiectum tendens, colicamque efficiens euadit. In adfectu hyſterico ſi acidum bilioſum irritans, cum vel ſine flatulentia, inteſtina & meſenterium infeſtet, colica quoque naſcitur. Imo in lue venera ab acido, pituitæ viſcoſiori immerſo, interdum colica fuit obſeruata. Icterus nonnunquam induxit colicam, balſamica bilis vi ceſſante, cruditatibus eiusmodi in inteſtinis ortis, vti & a calculis, in veſica fellea natis, fuit viſa. Renum calculus, ſi per paroxysmum exitum adfectet, inter alia etiam colicam facit comitem; quæ etiam alias, a ſcorbuto fo-

ta,

ta, crebrius repetens, calculi renum productionem non raro post se trahit. Abſceſſus hepatis, vel lienis, vel renum, vel veſicæ, occaſionem aliquando noſtro malo præbuit. Huc etiam pertinent venena corroſiua adſumta, vt arſenicalia, potui aquoſo vel alio, vel alimentis, mixta. Imo purgantia reſinoſa, minus ſolubilia & acriora, quæ inteſtinis adhærent, & ſtimulum continuum præſtant, inprimis diſpoſitione corporis tali præſente, paroxysmum colicum excitarunt ſæpe. Eroſio inteſtinorum, qua hæc ſumme ſenſibilia redduntur, aliquando viſa fuit, colicam grauisſimam excitaſſe; ne de hernia, incarcerata inprimis, dicamus.

§. XVII.

Eſt autem colica vel legitima vel ſpuria. Illa eſt, quæ in inteſtinis, inprimis in colo, ſedem habet; hæc autem, quando pars, vicina inteſtinorum, ſimilibus doloribus, quales alias in colica fiunt, corripitur. Talis non raro eſt dolor meſenterii, ſatis grauiter adfligens & per longum tempus durans, & repetens, abſque eo, vt inteſtina inde adficiantur, hinc mentitur ſæpe colicam, niſi probe diſcernatur.

§. XVIII.

Legitima colica iterum vel a cauſa, in inteſtinis hærente & nata, ortum habet, & *eſſentialis* dicitur; vel cauſa hæc, in corporis alia parte orta, inteſtina adficit, & tunc *colica per conſenſum* eſt. Eſſentialis colica conſurgit inprimis ab iis, quæ in cauitate inteſtinorum hærent, ſiue ab extra adſumta ſint, ſiue alia, ibidem generata, id efficiant; deinde etiam eadem fit, ſi in ſubſtantia inteſtinorum, vel in eorundem ſuperficie externa, obiectum tendens fabricetur.

§. XIX.

In cauitate inteſtinorum cauſa ſi vna ſit minera flatulenta, vel talem efficiat, fit *colica flatulenta;* ſiue acrimoniam non habeat coniunctam, vbi, niſi copioſa nimis quantitas flatuum generata ſit, mitior eſt; ſiue eadem ſimul gaudeat, vbi, vt &, ſi nimius prouentus flatuum incluſorum adſit, grauior eſt colica. Quodſi autem cauſa hæc mineram flatulentam nec conſtituat, nec faciat, ſed, acrimonia tantum ſua, fibras ſenſiles & mouentes tendat, fit *colica conuulſiua;* qualis etiam emergit, ſi talis humor acris in ſubſtantia inteſtini hæret, vel externæ eiusdem ſuperficiei adglutinatus eſt, vnde conuulſiui fiunt inteſtinorum motus & dolores, nulli autem flatus.

§. XX.

Per conſenſum eueniens colica fit vel viſcerum vel meſenterii culpa. Viſcerum vitio fit, vel ob depurationem ſanguinis læſam, vel ob alium morbum ibi hærentem. Ob depurationem ſanguinis in malo hypochondriaco læſam oritur *colica hypochondriaca;* in ſcorbuto, *colica ſcorbutica;* in adfectu hyſterico, *colica hyſterica;* in lue venerea, *colica venerea.* Ob calculum, in renibus præſentem & in motum citatum, fit *colica nephritica;* ob abſceſſum in hoc vel illo viſcere hærentem ſi fiat, peculiare nomen haud obtinuit. Meſenterii culpa ſi colica per conſenſum oriatur, vel ab abſceſſu ibidem hærente; vel ab humoribus acribus, ibidem, viſcerum dictorum vitio, decubitum facientibus; vel per neruos aliarum partium, v. g. renum adfectorum, meſenterii, ipſorumque inteſtinorum, neruis conſentientes, vitiatos, id contingit. Atque talis colica ſemper eſt conuulſiua.

§. XXI.

§. XXI.

Colica hypochondriaca, ſcorbutica, hyſterica, venerea & nephritica, ſi humores, in his orti, ad inteſtinorum cauitatem perueniant, & ſimul mineram flatulentam conſtituant, etiam ſpecies flatulentæ colicæ euadunt, & tamen per conſenſum dictarum partium fiunt; quia in his, non autem in inteſtinis, nata eſt hæc minera. Sin autem in dictis partibus acris tantum, non flatulentus, humor productus, ad inteſtinorum vel cauitatem, vel ſubſtantiam, vel externam ſuperficiem perferatur, omnes hæ ſpecies ad colicam conuulſiuam per conſenſum pertinent. Quod ſi vero in his recenſitis partibus, humor acris irritans, non tam ad inteſtina, quam ad neruos meſenterii, qui fibris nerueis motricibus reuehentibus inteſtinorum continui ſunt, perferatur, colica conuulſiua inteſtinorum, per horum conſenſum, itidem excitatur.

§. XXII.

Gradus doloris diuerſimode quoque variat, vt ſit vel remiſſior, quando cauſa tendens leuior eſt; grauior, ſi hæc vehementius agat; vehementiſſimus, ſi ſumma fibrarum neruearum fiat tenſio. Grauatiuus euadit, ſi vel flatus pauciores ſint, & quodammodo tantum diſtendunt, vel pituita, quæ non ita acris eſt, tenſionem remiſſiorem, moleſtam tamen præſtat; diſtenſiuus a flatibus magis eſt; rodens, pungens, contundens, terebrans ab acido, pituitæ viſcidæ immerſo, magis vel minus acri, prouenit, & hic fixus magis eſt, in vno loco hærens, vt vagus a flatibus, quandoque & a criſpatura ſpasmodica vaga, dependet; pulſans fit, ſi ſanguis ſtaſin aliquam vel leuiorem, vel inflammatoriam, concipiat.

Lanci-

Lancinans, lacerans, contorquens dolor in conuulſiua colica occurrit, vbi & aliquando pulſans ſimul infertur. Locus doloris diuerſus, differentiam præbens, ex ſitu inteſtini, & loci eiusdem adfecti, pateſcit.

§. XXIII.

Ab humorum conditione, vel mineram flatulentam conſtituentium, vel alias acrimonia ſua obiectum tendens euadentium, colica etiam diſtingui ſolet, vt hinc dicatur vel pituitoſa, quæ pituitam eminentiorem pro cauſa habet, cum acido diuerſimode coniuncto; vel biliosa, quando acido-bilioſus humor, ſanguinem ſimul efferans, ſubeſt; vel flatulenta, de qua iam dictum eſt; vel ſtercoraria, vt quidam eam vocant, ſi fecum culpa eueniat; vel tartarea, quæ cum hypochondriaca, ſcorbutica, &c. coincidit. Durationis intuitu colica eſt vel breuis, vel chronica, vel continua, vel per paroxysmos adfligens. Maligna etiam aliquando, rarius tamen, obſeruata fuit.

§. XXIV.

Manifeſtat colicam præcipue dolor in abdomine, moleſtiam creans ſatis vehementem, in ea regione, vbi inteſtinum colon ſitum eſt, ſiue totum ita laboret, ſiue pars eiusdem; & hæc quidem vel circa initium, vel circa medium, vel circa finem; quod ſedes & ambitus doloris oſtendit. Si autem tenuia inteſtina dolorem ſuſtineant, horum quoque regio, ab ægro oſtenſa, id prodit. Et hinc dolor, vel in hypochondriis, vel lumbis, vel in regione vmbilicali, apparens, id notat. Eſt autem dolor vel fixus magis, terebrans & torquens in vno loco; vel vagus, modo hunc, modo alium, inteſtini locum occupans. Inteſtina autem adfecta eſſe, minus

vero

vero in vicinis partibus hærere dolorem, circumſtantiæ coniunctæ docent. In ventriculi enim dolore ſitus huius ſtatim innuit, qui ſuperior eſt, inferiorem enim colicus habet. Hepatis dolorem in hypochondrio dextro præſentem, ne pro colico habeamus, remiſſior eius gradus oſtendit, grauatiuus enim, non autem vehemens eſt, vt colicus; vti nec lienis dolor, qui in hypochondrio ſiniſtro percipitur, pro colico haberi poteſt, cum itidem grauatiuus & longe remiſſior ſit, vterque conſtantem locum ſeruat, qui in colico haud raro mutatur. Meſenterii dolor grauiſſimus eſt, non cedens remediis, in colica proficuis, & rebellis, per plures ſæpe annos permanens vel repetens, obſeruatur. Nephritis a colica diſcernitur per conſtantem magis, circa renis locum hærentem, dolorem, haud raro iuxta ductum vreteris deſcendentem, ſtuporem femoris huius lateris, arenularum excretionem, olim iam a calculo adfectum renem, & quæ alia ſe exerunt calculi præſentis indicia. Negari tamen non poteſt, vtrumque malum non raro ſimul ſe exerere. Ita etiam peritonæi & muſculorum abdominis dolor cum colica confundi haud facile poteſt, ſi attendamus, hunc dolorem ſuperficiei externæ abdominis viciniorem eſſe, colicum autem paulo profundiorem.

§. XXV.

Cauſam colicæ præſentem vt inueniamus, huiusque differentias deprehendamus, tam ad doloris conditionem, & ſymptomata reliqua, quam prægreſſas cauſas manifeſtas, reſpicere debemus, vbi, ratiocinatione recte inſtituta, ex his cognitis non ita difficile ferimur in eius notitiam. Flatus ſi adſint, ex dolore diſtendente, locum quandoque mutante, inflatione,

borborygmis, murmuribus, imo ipsis flatibus, ἄνω & κάτω exeuntibus, vrina, bullas copiosas constantes in superficie exhibente, prægressis adsumptis fæculentis, fermentantibus, cibis pinguibus non resolubilibus, refrigeratione, & similibus, deprehenduntur. Si acres vna sint flatus, dolor vehementior est, & morsicans, & pungens. Minera flatulenta si præter flatulentiam, quam præstat, acrimoniam fixiorem vna contineat, itidem rodendo, morsicando, simul dolorem magis auget, quem flatus soli alias inferunt.

§. XXVI.

In ipso intestinorum canali nata sit minera flatulenta, an aliunde accesserit, ex his discitur: si nullus in reliquis hæreat partibus morbus, qui talem efficere & ad intestina deriuare valet mineram, prægressi autem fuerint errores diætæ, qui talibus cruditatibus fabricandis apti sunt, ventriculique debilitas iam adfuerit, & præterea causæ adsint, flatuum exitum impedientes, vt fæcum copia, siccitas, &c. essentialis magis erit colica hæc flatulenta, sin autem mali hypochondriaci, vel scorbuti, vel adfectus hysterici, vel luis veneræ signa adsint simul, ex his ortum habere mineram hanc, concludere par est, adeoque per consensum tunc fieri.

§. XXVII.

Minera flatulenta, si vel nullam acrimoniam, vel acidam tantum superfluam contineat, sine calore præternaturali æger permanet; sin autem acido-biliosa, magis vel minus vna tartarea, sit eadem, calor febrilis, pulsus celer, anxietas, sitis, oris amaror, vigiliæ, dolorque acutior, &c. se exerunt, quæ id patefaciunt. Pituitæ vitreæ immersum acidum ponticum si sit, hæcque

intesti-

inteſtino adhæreſcat firmius; terebrante dolore fixo ſe manifeſtat.

§. XXVIII.

Humores nec flatulentia, nec abundantia, in inteſtinis peccantes, ſed ſola acrimonia & viſcoſitate, ſi obiectum tendens conſtituant, ſiue in cauitate inteſtinorum, ſiue in eorundem ſubſtantia, ſiue in externa ſuperficie ſubſiſtant, cum colicam conuulſiuam producant, ex dolore lacerante, contorquente & lancinante, contorſione inteſtinorum doloroſa, contractione abdominis, crurum aliquando, aliarumque partium, ſine flatuum indiciis, deprehenduntur. Acido-bilioſi, magis vel minus tartarei, ſi hi humores quoque ſint, itidem ex ardore vel calore magis vel minus intenſo, pulſu celeri &c. intelligi id poteſt, vt ex caloris abſentia acidi, vel ſalſi, cognoſcuntur. His omnibus cauſas prægreſſas manifeſtas ſi addamus, magis id pateſcit.

§. XXIX.

Tales humores, ſi in ipſis naſcantur inteſtinis, ex quacunque cauſa, eſſentialem etiam colicam conuulſiuam faciunt; ſin autem ob adfectum hypochondriacum, vel ob ſcorbutum, vel ob adfectum hyſtericum, vel luem veneream, vel ob calculum in renibus, vel ob abſceſſum viſceris cuiusdam, generentur, & ad inteſtina perferantur, per conſenſum horum conuulſiuam colicam fieri, ab eorundem præſentia manifeſtatur. Par ratio eſt, ſi vel indicia abſceſſus meſenterii, vel humorum eiusmodi, a morbis ante dictis productorum, decubitus in meſenterium facti, adſint, vel, neruos aliarum partium adfectarum, ita læſos, meſenterii neruos per conſenſum adfeciſſe, cognitum euadat. Reliqua in in-

testinis hærentia, obiectum tendens euadentia, ex eorundem ordinariis signis, si habeant, erui debent, reliqua vero, vt abscessus in mesenterio latitans, a posteriori fere tantum patescunt, nisi prægressa manifesta quædam ad coniecturam artificiosam sufficientia data exhibeant.

§. XXX.

Euentus colicæ plerumque salutaris est, interdum tamen, vehementioribus doloribus persistentibus sine remissione, in vno loco magis permanentibus, vigiliis continuantibus, aluo non succedente, vel, si aperiatur nullum leuamen adferente, vomitu repetente & vrgente, singultu, lipothymia, sudoribus frigidis, extremorum refrigeratione, & similibus accedentibus, periculum vitæ fit. Hæc autem eueniunt, si minera flatulenta sit rebellior, impetuosior, vt nec corrigi, nec educi sufficienter queat. Hoc vero contingit vel ob morbum rebelliorem alium, mineram producentem & fouentem, vel si via exeuntibus flatibus, & mineræ, contumacius occlusa sit, ob scybala nimis exsiccata & impacta, ob vermes conglomenatos, ob calculos maiores ibi hærentes, ob solida deglutita copiosiora, ob inflammationem, ob coalitum, ob herniam incarceratam, ob contractionem spasmodicam, nimis diu continuantem &c.

§. XXXI.

Non minus hæc consequuntur, si humores non flatulenti, sed nimis acres & viscidi, rebelliores & contumaciores euaserint, & colicam conuulsiuam grauiorem produxerint, nimis adhærescant intestinis, in cauitate interna, in substantia intestinorum, in eorundem superficie externa; si conseruentur & foueantur ab aliis morbis grauioribus, inprimis scorbuto, abscessu in vicinia latitante

tante

tante &c. Talia etiam apparent, ſi meſenterium primam labem ſuſtineat, & in inteſtinis per huius conſenſum, ſiue in ſe ipſo contineat talem morbum, ſiue aliunde itidem adfectum ſit, colicam conuulſiuam grauiorem excitet.

§. XXXII.

Leuior cauſa, inprimis externa tantum, ſi produxerit colicam, hæc non ita diu durare ſolet. Neque a vehementiori cauſa facta, grauiſſima & periculoſa ſymptomata coniuncta habens, longam moram permittit. Chronica euadit potiſſimum ſcorbutica, quæ per paroxysmos cruciat ægros, vt & a ſimilibus cauſis fota, pro quarum conditione vel breuius, vel tardius curſum ſuum abſoluit.

§. XXXIII.

Finiri ſolet colica perfecte vel per diſcuſſionem, vel per excretionem manifeſtam, flatuum & fæcum, ſudoris, aliquando etiam vrinæ copioſioris. Flatulenta colica in icterum etiam abit, ſed tranſitorium, quia flatus, tantum per breue tempus, bilis exitum ad inteſtina prohibuit. Eadem contumacior in tympanitidem quandoque tranſit. Ileus etiam nonnunquam colicæ ſuccedere ſolet, alui obſtructionem grauiorem ſi coniunctam habeat, tum alias, tum ob inflammationem, vel coalitum, inteſtini præſentem. Quandoque paralyſis excipit colicam, quæ pareſis dici conſueuit. Tartareis magis partibus abundantibus, ſi decubitus in articulos fit, arthritis colicam ſequitur. In renibus ſi id fiat, calculus quoque oritur. Acidum ſpiritus figens, eminentius euadens, poſt colicam melancholiam, &, ſi acido-bilioſum ſit, epilepſiam, interdum producit. Mors vero a

colica fit vel reſolutione & deſtructione ſpirituum, ſub ſymptomatibus ſuperius enarratis, vel a morbo lethali, v. g. ileo, ſuccedente.

§. XXXIV.

Curatio colicæ vt fiat, neceſſe eſt, vt diſtenſio fibrarum neruearum adfectarum ſpasmodica tollatur. Hoc vt obtineatur, primo obiectum tendens corrigendum & remouendum eſt; deinde fibræ nerueæ inteſtinorum, hinc & meſenterii, demulcendæ & roborandæ ſunt; & tandem ſpirituum motus vitioſus temperari & in ordinem redigi debet.

§. XXXV.

Obiectum tendens, ſi ſint flatus, hi præſentes minuendi ſunt, eorumque productio præcauenda eſt. Præſentes flatus minuunt tum, quæ mineræ flatulentæ fermentationem ſiſtunt, tum, quæ eosdem, & mineram ipſorum, euacuant. Fermentationem hanc ſiſtunt, quæ motum ſalium fermentatiuorum ſedant. Præſtant hoc ſale volatili oleoſo pollentia: rad. zedoar. galang. carlin. pimpin. alb. angel. imperator. gentian. rubr. eſſent. pimpin. alb. zedoar. cal. arom. galang. cort. aurant. caſtor. eſſent. carmin. Wed. ſpiritus carmin. Sylu. ſpir. ſal. ammon. aniſat. ſaſſafrat. eſſent. & decoct. hormini, decoct. flor. chamom. Rom. & ſimpl. aqua carminat. aromata omnia, ſpec. diacymin. diaſpol. Galen. arom. caryoph. roſat. diagalang. dianiſ. elect. de bacc. laur. diacori, theriac. Androm. Siſtunt hanc fermentationem ſalina acida ſubtilia, magis reſoluentia, vt ſpir. nitri ſimplex & dulc. clyſſus antimonii; alcalica: eſſent. antim. tartar. ſimpl. & compoſ. vel per ſe, vel oleis deſtillatis roborata; media: arcan. tartari, arcan. duplic. tartarus vi-

triolatus,

triolatus, nitrum antimoniatum, nitr. depurat. flores ſalis ammon. quibus tam cinnabarina, quam abſorbentia, commode adduntur. Eidem enim ſcopo conuenientia etiam ſunt abſorbentia, tam alcalina terrea lap. cancror. conch. corall. mater perlar. ipſæque calces antimoniatæ, quam ſulphurea: flores ſulphuris, cinnabarina, ſuccinata, aurum fulminans, ipſaque opiata, refracte reliquis addita.

§. XXXVI.

Fermentationem hanc ſiſtunt, flatus diſcutiunt, & fibras nerueas demulcent & roborant, externa, vt ſacculi paregorici ex rad. zedoar. galang. angel. imperat. ireos Flor. cyper. rot. cal. arom. herb. menth. abroton. ſerpill. abſinth. puleg. flor. chamom. R. & ſimpl. ſummit. aneth. abſinth. bacc. laur. ſem. aniſ. petroſelin. caru. anethi, ſem. lini, ſal. commun. furfuribus & ſimilibus; olea externa ex ol. hyoſc. anethino, chamomill. rutac. caſtorin. ol. deſtill. aniſ. foenic. caru. menth. iuniper. ſuccin. alb. rutæ, ol. petr. alb.; vnguenta ex vnguent. neruino, martiato, additis ol. deſtillat. modo dictis; balſama ex ol. nuciſt. expreſſo, iisdem oleis deſtill. adiectis; emplaſtra: de cruſta panis, carmin. Syluii, de bacc. lauri; cataplasma ex fermento & aceto, additis aromatibus; calida actu reddita varia, vt lapides ſerpentini, ſacculi ex milio, vel auena, vel nucleis ceraſorum, opercula ollarum &c.

§. XXXVII.

Flatus eorumque mineram euacuant commode clyſteres lenientes & carminatiui, qui inſigne emolumentum præſtant. Euacuant lenientia, vt elix. proprietat. ſalia media, nitroſa, ſal Sedlizenſe, pilulæ tarta-

reæ

reæ lenientes *Wedelii*, & aliorum, rhabarbarum cum ſalibus mediis.

§. XXXVIII.

Productionem flatuum præcauent, quæ faciunt, ne minera flatulenta generetur. Hæc autem cum humoribus craſſis, lentis, tenacibus, pituitoſis tartareis, & ſalia fermentatiua continentibus debeatur, hi corrigendi & eliminandi ſunt. Corrigunt tales humores, quæ viſcidas lentas partes reſoluunt, ſaliaque ibidem immerſa liberant, & temperant. Præſtant hoc, ſi per errores diætæ tantum in primis viis collectæ & generatæ fuerint tales cruditates, eadem, quæ flatus præſentes minuunt. Nam præcauent talem mineram, quia agunt viſcidum reſoluendo, ſalia liberando, & corrigendo, & poſtmodum euacuando. Vbi id tantum attendendum eſt, vt ea ſeligantur, quæ ſpeciali acrimoniæ corrigendæ apta magis ſunt, quod & in ipſis flatibus minuendis obſeruandum venit. Calidiora enim & aromatica, ſi acrimonia bilioſa, vel acido-bilioſa, in his humoribus ſimul emineat, omittenda, vel parcius miſcenda ſunt. Magis autem tunc conueniunt ſalina media, nitroſa, acidula, abſorbentia, & reſoluentia terrea & ſulphurea, vt cinnabarina, quæ in omni ſtatu conueniunt, & vniuerſalia magis ſunt. Mitiora quoque redduntur carminatiua, ſi ſalina media ipſis combinentur, & nitroſa. Correcti vero ita humores, extra paroxysmum, eliminantur quoque per purgantia, magis reſolubilia, minus autem reſinoſa, vnde ſenna, rhabarbarum, ſpecies diaſennæ, ſpec. diagalappæ, quibus etiam pro re nata mercurius dulcis addi poterit.

§. XXXIX.

Quodſi autem minera flatulenta ab adfectu hypochondria-

chondriaco, vel a ſcorbuto, vel ab adfectu hyſterico, vel a lue venerea foueatur, extra paroxysmum aperientia, his malis debita, quibus & iungi, & interponi ex iam dictis apta queunt, adhibenda erunt, quæ ſpecialem illam viſcoſitatem & craſſitiem reſoluunt, & acrimoniam coniunctam corrigunt. Correctione ſufficiente ita obtenta, euacuatio quoque apta inſtituenda eſt, vt eliminetur. Calculus renum ſi talem mineram habeat iunctam, eiusdem curatione hæc ſimul tollitur.

§. XL.

Febres intermittentes, male curatæ, ſi huic mineræ anſam dederint, ſalia media cum febrifugis, & aperientibus, euacuantibus rite interpoſitis, officium faciunt. Vermes ſi in culpa ſint, anthelmintica, ſalia media, vna cum carminatiuis, vtilia ſunt, purgantibusque mercurius dulcis optime tunc additur. Fæces induratas ſalia media cum cinnabari natiua & abſorbentibus, minori quantitate iunctis, facilius emolliunt, non omiſſis humectantibus, lenientibus & clyſteribus. Eadem ſalia media, ita vſurpata, in calculo inteſtinorum, ſi huius ſuſpicio ſit, vtilia ſunt. Inflammatio inteſtinorum, vt & hernia incarcerata, ſi in cauſa ſint, horum curatio ex ſuis loculis adminiſtranda eſt.

§. XLI.

Humores acres & viſcidi, non flatulenti, ſi obiectum tendens conſtituant, & colicam conuulſiuam efficiant, itidem corrigendi & remouendi ſunt; ſiue in ipſis inteſtinis hæreant, & vel ibidem generentur, vel viſcerum depurantium culpa orti, in adfectu hypochondriaco, ſcorbuto &c. aut ab alio horum morbo producti, in eadem proueniant; ſiue in meſenterio hæreant,

aut ibi nati, aut ob viſcerum vitium illuc depoſiti; ſiue aliarum partium neruos, cum meſenterio & inteſtinis conſentientes, adficiant.

§. XLII.

In inteſtinis hærens eiusmodi humor acidus, ſalſus, pituitoſus, craſſus, exiſtens corrigitur incidentibus & reſoluentibus, & acrimoniam acidam temperantibus. Incidunt & reſoluunt ſale volatili oleoſo gaudentia, non tamen nimis calida; ſalina alcalica, ſalina media §. 35. recenſita; reſoluit etiam pituitam viſcidam gummi ammoniacum, in potionibus rite adhibitum. Viſcerum culpa ſi nata ſit talis pituita viſcida acida, extra paroxysmum aperientia, & alia, morbo horum præſenti congrua, in vſum vocanda ſunt.

§. XLIII.

Acrimoniam acidam temperant tam eadem laudata reſoluentia, alcalica vna exiſtentia, vt & ſalina media, quam abſorbentia & præcipitantia, dictis iuncta & interpoſita. Opiata autem hic non conueniunt.

§. XLIV.

Remouent hunc humorem, & vna temperant clyſteres blandi, ex emollientibus, reſoluentibus & lenientibus in principio, paulo actiuioribus in progreſſu. Fortiores enim tunc non adhibendi ſunt, cum irritationem magis præſtent, quam decentem euacuationem. Lenientia etiam proſunt & purgantia, minus autem fortiora, in paroxysmo inprimis. Correctione autem viſcidi ſufficienter facta, actiuiora etiam aliquando ſunt neceſſaria, magis tamen extra paroxysmum. Vtiliter purgantibus mercurius dulcis tunc additur, vti etiam pilulæ de gummatibus Syluii aptæ hoc loco ſunt.

§. XLV.

In hac etiam cauſa corrigenda, vtilia reperiuntur externa §. 36. propoſita. Reſoluunt enim, acrimoniam temperant, & neruos demulcent & roborant.

§. XLVII.

Acido-bilioſus autem ſi ſit hic humor, magis vel minus ſimul tartareus, calorem efferans, corrigitur per nitroſa, ſalia media alia, ſpiritum nitri dulcem, abſorbentia, tam laudata, quam bezoardica, vt & cryſtallum montanam. Opiata etiam, hic congrua ſunt, & refracte reliquis mixta, & alias rite adhibita, vt diaſcord. Frac. ad ℈ij in bolo. Diluentia etiam vſum inſignem præſtant, vt decoct. hord. cum C. C. & ſcorz. ▽ ſcorz. ceraſ. nigr. &c. in potionibus & alias. Frigidæ quoque potus a quibusdam commendatur, immo etiam multa niue, refrigeratæ. Non autem temere imitanda hæc ſunt, niſi omnes circumſtantiæ, prudenter examinatæ, aliquando id concedant. Egelida enim, ante commendata, liquida idem præſtant, quod a frigida aqua ſperari poteſt, emolumentum, hæc autem male cedere non raro poteſt; tutior igitur via eligenda eſt.

§. XLVII.

Eundem humorem temperant & remouent clyſteres blandi, &, eductione facta, magis mitigantes acrimoniam, ex lacte ſolo cum ſaccharo, ſero lactis, vt & ex emollientibus & paregoricis parati. Corrigunt & remouent lenientia interna, vt oleum amygdal. dulc. rec. cum iuſculo ſumptum, manna, vt & ſal Sedlizenſe ad ℥ij. in aqua feruida ſolutum, & propinatum, aluo adſtricta exiſtente. Corrigunt & remouent diaphoretica & bezoardica blanda, tinctura bezoard. mixtura

ſimplex, eſſ. pimpin. alb. ſcordii, antimon. diaph. cinnab. natiu. &c. Corrigunt quoque externa, ſuperius laudata, abdomini impoſita.

§. XLVIII.

Sin autem & hic humor ab adfectu hypochondriaco, vel ſcorbuto calido, vel adfectu hyſterico foueatur, ſuperato paroxyſmo, horum malorum curatione per aperientia & euacuantia, huius conditionem ſimul emendantia, corrigi debet, & præcaueri, ne de nouo generetur.

§. XLIX.

Ab alio viſcerum morbo ſi proueniat talis humor acris, vt abſceſſu eorundem, hoc vitium ex ſuo fonte emendari debet; calculus, in renibus præſens, ſi in cauſa ſit, ad hunc curatio ſimul dirigenda eſt.

§. L.

In meſenterio decumbens humor talis acris ſi faciat malum, & ab abſceſſu eiusdem fiat, huic, quantum fieri poteſt, ſuccurri debet. Viſcerum autem vitium ſi ortum huic præbeat, eodem modo, vt ante dictum, procedendum, & malum fouens eradicandum, eſt. Alius partis adfectæ nerui, ſi meſenterii & inteſtinorum neruos per conſenſum adficiant, præſens illius partis morbus ex ſuo fonte remouendus eſt, ita enim, huius neruis liberatis, conſentientes quoque nerui nullam moleſtiam amplius ſubeunt, ſed ſibi redduntur.

§. LI.

Fibræ nerueæ inteſtinorum & meſenterii demulcentur & roborantur iisdem recenſitis remediis, internis & externis, inprimis neruinis temperationibus, & pro cauſæ ſpecialis conditione, actiuioribus, abſorbentibus, cinnabarinis, ſuccinatis, ſale volatili oleoſo pollentibus, emollientibus &c. Nec minus ſpirituum motus vitioſus iisdem temperatur, & in ordinem redigitur.

§. LII.

Aer temperate calidus maxime in hoc morbo obſeruari debet, frigidus enim ſumme noxius eſt. Alimenta vitari debent lenta, viſcida, fermentatiua, acria, & reliqua, ſub cauſis recenſita, ea autem ſeligenda, quæ cauſæ præſenti corrigendæ vna apta ſunt. Potus frigidus nocet, calidus leuamen adfert, purus tamen ſit, defæcatus, & cauſæ fouenti proportionatus. Somnus decens vtilis eſt, vigiliæ alienæ ſunt continuatæ. Quies in paroxyſmo prodeſt, motus extra paroxyſmum blandus, & decenter inſtitutus, confert. Animi motus excedentes omnes abeſſe, & præcaueri, debent. Aluus aperta ſeruetur, & reliquæ excretiones rite ſe habeant.

SOLI DEO GLORIA!

SIMONIS PAVLI HILSCHERI

MEDICINAE DOCTORIS THEORET. PROFESS. PVBLIC. ORDINARII
SERENISSIMIQVE DVCIS SAXONIS GOTHANI ET ALTENBVRGENSIS A CONSILIIS AVLICIS
H. T.
FACVLTATIS MEDICAE DECANI

PROLVSIO I.
DE
AQVA VITALI CORDIALI MICROCOSMICA

PVBLICAE INVITATIONI
AD
DISSERTATIONEM INAVGVRALEM
DE
COLICA
D. XXVI. SEPTEMBRIS HABENDAM
PRAEMISSA.

IENAE D. XX. SEPTEMBRIS M DCC XXXIX.

LITTERIS CROEKERIANIS.

Quantam curam quantamque induſtriam artis ſalutaris cultores in inveniendis hominum ſanitati labefactatæ reſtituendæ congruis remediis ab omni fere ævo verſarint, atque pro hoc obtinendo fine nihil non reliquerint tentatum, aliquando felici, aliquando minus tali ſucceſſu, verbis exprimi vix poteſt.

Aliquod hujus rei, ut ſperamus, ſuppeditabit teſtimonium *aqua vitalis cordialis microcoſmica*, eximio quondam noſtri Athenæi Profeſſori Medico B. GVERNERO ROLFINCIO dicta, *Chimiæ Lib. III. ſect. I. art. I. c. 7.* qui eam præparandi modum ibidem his tradit verbis: Eſt eadem halitus hominis jejuni atque ſani (qui quibusdam audit mumia hominis ſani, i. e. ſulphur humanum) mane ore bene aqua mundato in phialam vitream fortiter & diu inſpirando immiſſus & propter ἀντιπερίστασιν frigoris in aquam ſolutus. Allegat etiam celeberrimus vir, quod ab iis, qui halituum cenſent magnam eſſe efficaciam, ſummum habeatur in morbis incurabilibus confortativum, ſi id fiat bona intentione, corde puro, precibusque devotis. Hanc tamen ſubiungit ἐπίκρισιν: Sed non videtur operae pretium & laudes & fundamenta a quibusdam in medium allata & a ſe ibidem recenſita ad commendationem hujus medicamenti magni æſtimare.

Liberalius vero de huius aquae viribus ſentit inclytus quondam Profeſſor Medicus Lipſienſis, B. IOANNES MICHAELIS, *in notationibus ad laudati Rolfincii Chymiam*,

& quidem ad indicatum locum, vbi illam in affectibus pulmonum valde prodesse scribit, simul tamen probe præcipit, ut homo e cujus halitu præparatur, bene valeat, cum alias per halitum quis in phthisin vel alium gravem morbum facile incidere possit. Duo etiam cum hac aqua feliciter facta experimenta laudat, quae ut ipsiusmet verbis consignata recenseamus, valde utile nobis videtur.

Nobilis sponsus, scribit, animi anxietatibus variis turbatus, cum febrilis invasionis periculo, multis præsidiis sublevabatur, meo jussu aquam hanc ad cochlear semis, porrigebat sponsa, illibatæ pudicitiæ virgo, e vestigio melius habebat. Alterum experimentum ita se habet:

Nobilis virgo ex mensium suppressione palpitatione & syncope per intervalla laborabat, accedebat febris ardens, & jam omnia erant desperata, vultu incipiebat matrem referre, nostro consilio N. aquam suam microcosmicam exhibuit & bene cessit.

Nostri nunc officii rationem exposcere procul dubio judicabit benevolus Lector, ut: an aqua hæc tuto, porro an cum spe juvaminis, ac demum si prosit, a quibusnam causis salutaris sit derivandus effectus? exponamus.

Tuto eadem propinari poterit, si, quod duo laudati egregii auctores bene præceperunt, eadem colligatur ex halitu hominis in optimo sanitatis flore constituti, jejuni oreque prius aqua mundato, ne ulla halitui tetra immixta sint effluvia.

Enim vero ut hujus aquæ indolem genuinam quis rite capere queat, monere æquum est, esse eandem istam portionem materiæ transpirationis, sive vaporem istum, qui e particulis aquosis seu serosis, hisque immersis atomis salinis ac sulphureis constat, & in pulmonum, tracheæ & faucium consitis glandulis continuo secernitur & per earum poros excretorios exit, & cum aëre permixtus exspiratur, affatimque collectus in guttas demum & aquam

ali-

aliquam, artificio dicto, condensari potest. An vero hæc aqua, ministerio pnevmatolabii, in tanta copia fuerit præparata, vt curiosi ex ea crystallos, saliaque & sulphur conficere potuerint, ut prodiderunt FABRICIVS BARTHOLETVS *Lib. V. de diffic. Respir.* & BARTHOLINVS *de substantia & motu pulmon.* Sect. II. hos auctores in hunc finem allegante *illustri ac celeberrimo* BERGERO *Physiolog. Med. L.I. c. IX.* definire non audemus. Licet id fieri posse utique concedamus, si sufficiens hujus liquoris adsit copia.

Nobis aquam microcosmicam dictam hominis sanissimi tuto dari posse asserentibus, mox quosdam contradicentes audimus, prætendentes, id ideo fieri non posse, cum eadem e vapore corporis humani excrementitio condensetur, qui tanquam inutilis extra limites corporis nostri ejiciatur. Verum nullo modo omnes humores, non amplius alimentarii, e corporibus sanissimis excreti, & in alia corpora in modica quantitate deriuati mox noxii iudicandi sunt, sed habent iidem aliquando non contemnendam vim medicam, vel unius urinæ e perfecte valentibus pueris desumtæ exemplo, quæ a jejunis mane emissa suavem & violaceum quasi spargit odorem, variisque in affectibus, plebejis præsertim hominibus, in usum salutarem cedit: licet alias nulla excrementa humana sibi relicta a medico eleganti commendari vel exhiberi debere statuamus, nisi extra ordinem quasi in casibus plane singularibus.

Quid etiam mali in se continere queat halitus optime se habentium puerorum, puellarum, adolescentum, juvenumve non videmus, cum eorum Ma Sea sulphure puro balsamico, a salibus non nihil expanso, gaudeat. Cadit igitur suspicio de noxa aquæ microcosmicæ cordialis, e sanissimis desumtæ hominibus. Alia vero utique res est, si aqua hæc suam debeat originem corporibus, sive morbis acutis, sive etiam chronicis quibusdam laborantibus:

 horum

horum enim halitus impuris ac noxiis effluviis inquinati ſunt, & ideo in corpora etiam ſana translati, multo magis vero in ægrota, iisdem varii generis labem affricare ſolent, per conſequens ex ejusmodi halitibus parata aqua microcoſmica admodum noxia & inſalubris exiſtit, & angue caneque pejus eſt vitanda.

Denique ut aqua hæc rite parata aliquando tuto propinari queat, requiritur maxime, vt a perſona ſubjecto ægrotanti grata deſumatur, nec ipſi obtrudatur invito: ſecus enim ſi fieret, facile in ſpiritibus irregulares motus concitare morbumque augere poſſet.

Reſtarent duo circa aquam noſtram diſcutienda momenta, ſicut ſupra monuimus: ſed ſcopus, cujus cauſa hanc proluſionem fecimus, injungit nobis, ut ulteriorem de eadem diſputationem in proxime futuram differamus occaſionem, & nunc

Candidati noſtri clariſſimi & digniſſimi

TOBIAE GODOFREDI STRELINI

huc usque laudabiliter factum vitæ & ſtudiorum curſum more recepto exponamus, & ad ipſius Diſſertationem inauguralem O. O. Auditores decenter invitemus.

Natus eſt Oettingæ d. XVII. Junii M DCC XVII. Patre beatæ nunc memoriae, Viro maxime reverendo, Dn. GEORGIO FRIDERICO STRELINO, Illuſtriſſimi Comitis Oettinga-Oettingenſis & Oettinga Wallerſteinenſis, dum viveret, a conſiliis rerum Eccleſiaſticarum, nec non Diœceſeos Trochtelfingenſis Antitiſte ſpeciali atque Paſtore meritiſſimo; Matre MARIA ELISABETHA, matrona ſexus ſui virtutibus ornatiſſima, beate defuncti IOHANNIS FRIDERICI KOBELT, Sereniſſimi quondam Principis Oettingenſis B. M. Cameræ Conſiliarii & Præfecti filia.

Omnem

Omnem curam hi parentes dilectiſſimi eo intenderunt, ut in primis Chriſtianae noſtræ religionis fundamenta probe caperet, aliisque imbueretur pro ratione ætatis utilibus ac neceſſariis.

Ætate paulo provectior Seminarii quod Oettingae floret, præceptorum curæ atque informationi traditus tum linguæ Latinæ tum Græcæ poſuit fundamenta, aliaque ad humaniora ſpectantia tractauit, ubi præſertim virorum præclariſſimorum atque doctiſſimorum, DN. GEORGII FRIDERICI BRECHENMACHERI, Seminarii Oettingenſis Rectoris & Inſpectoris, Amitini ſui maxime colendi, & DN. IOHANNIS PREV, ejusdem jam laudati Seminarii Con-Rectoris meritiſſimi informationibus fideliſſimis multa ſe debere affirmat. Aptus ſic redditus ut ad altiora progredi poſſet, Anno M DCC XXXVI d. IX Aprilis patria relicta florentiſſimam hanc Muſarum Jenenſium ſedem adiit, ac fide obſequioque promiſſis a Pro-Rectore t. t. Magnifico, b. DN. D. SYRBIO, Profeſſore Theologo celeberrimo, in civium academicorum numerum eſt receptus.

Artis ſalutaris ſtudium cum ſibi maxime placeret, Collegia adeundi medica, ſcopo apta, mens erat, præmiſſa hinc *Logica*, quam manuducentibus Viris t. t. clariſſimis b. Dn. Profeſſore KOEHLERO, atque itidem b. Dn. D. HERZOGIO audivit, ſequentia ad medicinam præcipue ſpectantia Collegia frequentavit.

Illuſtris nempe & Excellentiſſimi Conſiliarii Aulici & Profeſſoris, DN. GEORGII ERHARDI HAMBERGERI, ductu *Phyſicam*, *Curſum Mathematicum*, *Phyſiologiam*, *Pathologiam*, *Materiam Medicam*, *Semioticen*, *Methodum medendi & præſcribendi formulas atque Chirurgiam* audivit.

Præeunte Viro Illuſtri atque Excellentiſſimo, Dn. Conſiliario Aulico & Profeſſore, HERMANNO FRIDERICO TEICHMEYERO, jam hujus Prytanei tenente

nente fasces, *Anatomiam*, *Osteologiam*, *Botanicen*, *Chymiam* & *Materiam Medicam* addidicit, ejusdemque *sectionibus cadaverum*, sexu atque ætate diuersorum, dexterrima manu factis, *demonstrationibusque anatomicis* interfuit, quotiescunque hæ instituerentur.

Ex ore etiam Viri illustris & Excellentissimi Dn. Consiliar. Aulic. & Professoris IOHANNIS ADOLPHI WEDELII, Facultat. Med. & totius Academiae Senioris venerabilis, *Praxin* audivit solidissime propositam, nec non ejusdem sui Præceptoris, quem omni mentis pietate colit, *Collegium Chymicum* publice prælectum huc usque frequentavit maximi cum fructus perceptione.

Tandem e meis prælectionibus publicis, quas in *Semiologiam* celeberr. Boerhavii habui, se commodum hausisse affirmat.

Maturatis igitur probe studiis nomen suum mense Iulio a. c. apud Facultatem nostram professus numero Candidatorum adscriptus fuit, atque in examinibus consuetis omnibus Facultatis nostræ membris se ita probauit, vt ipsi lubentissime licentiam concederent publice defendendi suam dissertationem inauguralem de COLICA sub Præsidio *Viri illustris & venerabilis Dn. Consiliarii Aulici & Senioris laudati* WEDELII, D. XXVI. Septembris. Huic panegyri vt Magnificus Academiæ Pro-Rector, illustrissimi Comites, venerandi Academiæ Patres, honoratissimi Hospites & præsertim generosi & nobilissimi Commilitones gratiosam & benevolam præsentiam concedere dignentur, perofficiose & peramanter oro atque contendo.

P. P. sub Sigillo Facultatis Jenæ MDCC XXXVIIII.
A. D. XX. Septembris.

(L.S.)

EPISTOLA

DE

METHODO PRAECAVENDI IN CONSOLIDANDIS VULNERIBUS ET VLCERIBUS CICATRICEM

QVA

VIRO NOBILISSIMO ATQVE DOCTISSIMO

TOBIAE GOTHOFR. STRELINO

AMICO AETATEM SVSPICIENDO

IMPETRANDOS

IN

ARTE MEDICA HONORES

GRATVLANTEM ANIMVM

PERAMANTER DECLARAT

HENRICVS IOHANNES MEIBOMIVS

HELMSTADIENSIS

PHILOS. ET MED. CVLT.

IENAE, LITTERIS CROEKERIANIS.

VIR NOBILISSIME ATQVE DOCTISSIME AMICE SVAVISSIME.

Sanctiora, quae inter nos continentur amicitiae iura me transgredi vimque modestiae TVAE inferre omnino arbitrarer, quodsi eruditionis TVAE ornamenta, quibus prae aliis exsplendescis, multis licet iustissimis laudibus insignire conarer. Lubens enim profiteor, me nec quidquam claritatis esse nomini TVO doctissimo hoc officiorum meorum genere adlaturum, neminemque fore, quem eximiis animi TVI dotibus, in quibus tribuendis naturam fautricem habuisti, non in TVI gratiam atque amorem mire adlexeris. Insigni horum numero ego imprimis adscribor, quem a primo die aduentus mei apud Musas Salanas suauissima consuetudine TVA, ex qua commoda fere singularia in me redundarunt, demeruisse mihi gratulor. Qua ex re desiderio iam dudum exoptatae occasionis teneor, TIBI animum humanitatis TVAE erga me memorem pa-

lam declarandi. Cuius lux hodierna ex voto me participem reddit, qua nempe praeſtantisſima ſplendidisſimaque ſtudiorum praemia TVORVM, egregii artis apollineae honores, in TE conferuntur. Eo maiori laetitia partes de dignitate conſecuta gratulantis TIBI, AMICE AESTVMATISSIME, praeſto; quo minus nulla alia feliciori ratione TIBI pro ſingulari TVA in me voluntate, quae ſeſe in eruditis mecum factis ſermonibus maxime oſtendit, rependere poſſum. Ex his certisſimam ſemper coniecturam politisſimi ingenii TVI & illius aeſtimationis feci, cuius fructus hodie percipis vberrimos. Non aequitatem offendere videor TVAM, AMICE DVLCISSIME, quodſi prolixius teſtimonium de rebus medicis, quas familiarisſimis verbis mecum communicaſti, in medium proferam. Recentisſima fortaſſe memoria ſupremum argumentum penſitabis, quod pro virium noſtrarum conditione temporisque vſu de Medicinae, praeſertim Chirurgiae gloria ex ignorantia Chirurgorum quorundam obſcurata in colloquium vocauimus. Haec inſcitia, qua Chirurgi incredibiliter laborant & non leues Arti Medicae notas inurunt, iam in tempora antiqua miſere prorupit & quendam *Poetam* ita dolendam illorum temeritatem viuis coloribus depingere impulit:

Fingit ſe Medicum quiuis idiota, ſacerdos,
Iudaeus, monachus, hiſtrio, raſor, anus.

In tollendis iſtis erroribus pernicioſisſimis & ſcientiae ſanandi praeſtantisſimae remediis adhibendis, ne in ignominiam & detrimentum illius cedant vlterius,

terius, cura noſtra ſemper eſt verſata. En! AMICE DOCTISSIME, potiores cauſſas, quae, ne lateat laboris noſtri momentum, ad conſignandam cogitationum noſtrarum ſummam mentem meam quam maxime impulerunt. Vitiorum copia omnino inaudita opprimerer, longiusque iuſto hiſce delineandis immorarer, ſi omnes ex Chirurgorum culpa in Medicinam demanatos errores memoriae prodere vellem. Quapropter neceſſe duxi inter tot tantosque vnicum tantum ratione luſtrare, quem in conſolidandis vulneribus & vlceribus omni die concipere haud erubeſcunt. Non enim de partis ſolutae recta ſanatione ſatis ſolliciti medicamentis tam internis quam externis vtuntur nulla habita exquiſita ratione illorum, quae & ad partis diſſolutae conditionem & ad naturam vitii in aegro perſcrutandam pertinent. Qua ex re ita iniqua ſuccedit conſolidatio, vt relicta cicatrix, licet ſanitati humanae ſemper non obſit, tamen ſi parti videndae eſt obducta, illi non parum deformitatis conciliet. Ne hicce Chirurgorum error ex turpi imperitia natus diutius admittatur, ſed in meliorem abeat partem, rectam medicamentorum ad conſolidandas partes diſſolutas neceſſariorum adplicationem, hincque *Methodum praecauendi in conſolidandis vulneribus & vlceribus cicatricem*, quantum harum anguſtiae pagellarum concedunt, pro virili exponam.

§. I.

Cicatrix eſt concretio parietum vaſculorum, quacunque a cauſſa diſſolutorum iamque iunctorum, vel inter ſe vel cum fluido in illis ſtagnante.

§. II.

Hinc euidens eſt: cur in parte ita adfecta (§. 1.) difficilis & parca tranſpiratio? cur illa ſoliditate, duritie, inſenſibilitate & candore alias partes ſuperet? & denique cur in ea tempeſtatis ratio nonnunquam dolorem excitet?

§. III.

Concretionem talem (§. 1.) efficit aequilibrium in parte ſoluta ſublatum inter vaſculorum reſiſtentiam & vim liquidorum influentium, ita vt vel vaſculorum reſiſtentia ſuperet vim fluidorum vel haec illam.

§. IV.

Cauſſa igitur aequilibrii huius ſublati (§. 3.) inſita eſt vel 1) fluidis, vel 2) ſolidis.

§. V.

Fluida hoc praeſtant (§. 4. n. 1.)

1) quantitate vel α) excedente, vel β) deficiente potiſſimum a haemorrhagia immoderata orta;

2) qualitate α) ob viſciditatem, β) fluiditatem nimiam, γ) acrimoniam vel ſalinam acidam, alcalinam & muriaticam, vel oleoſam, vel putridam;

3) motu α) excedente ob quantitatem maiorem (n. 1. l. α), & acrimoniam quamcunque (n. 2. l. γ) fibras cordis irritantem, β) deficieute ob quantitatis vel exceſſum vel defectum (n. 1.), viſciditatem (n. 2. l. α), fluiditatem nimiam (n. 2. l. β) & vaſorum inertiam.

§. VI.

Solida autem partium diſſolutarum id faciunt (§. 4. n. 2.) vel 1) debilitate vel 2) robore maiori.

§. VII.

§. VII.

Cognito iam quid aequilibrum in parte diſſoluta inter vaſculorum reſiſtentiam & vim fluidorum influentium tollat (§. 4-6.), illius praeſentia vel abſentia, tum & quid illorum (§. 4-6.) hoc ſuſtulerit, facile patebit recte conſideranti conditionem partis ſolutae ſenſibus patentis, temperiem aegri, vitiique in illo naturam.

§. VIII.

Cum autem cauſſa cicatricis in aequilibrii abſentia (§. 3.) poſita ſit, facile in promtu erit, methodum praecauendi in conſolidandis vulneribus & vlceribus cicatricem conſiſtere in eo, vt cognita aequilibrii inter vaſa & fluida vel praeſentia vel abſentia (§. 7.), illud 1) ſi adhuc praeſens, conſeruetur, vel 2) ſi abſens, reſtituatur.

§. IX.

Primum (§. 8. n. 1.) quo perficiatur, requirit, vt ſeruentur 1) fluida α) tenuia, ſed tamen β) aliquantulum glutinoſa, γ) omni acrimonia deſtituta, & δ) aequabili motu praedita; 2) ſolida α) ſatis robuſta, β) flexibilia & dilatabilia.

§. X.

Quae (§. 9.) vt obtineantur, ſequentes regulae quoad res non naturales probe ſeruande veniunt:

1) Aer ſit ſerenus, ſiccus, temperate calidus, ab exhalationibus putridis defœcatus, ſaepeque renouatus. Et ne etiam hicce aequilibrium tollat, ſumma ope a parte adfecta arceatur; quod fit, ſi illa α) linamentis carptis medicamentis balſamicis madidis probe tegatur; talia ſunt balſamus peruuianus, tolutanus, copayuae, oleum hyperici, liliorum alborum, therebinthinae, ouorum, eſſentia myrrhae, aloes, ſuccini, aliaque; β) his (1. α) imponatur Emplaſtrum nil niſi tenacitate ſua retentionem illorum praeſtans; reiecta hinc inutili illa farragine,

qua

qua Chirurgi quidam multum efficere ſibi falſo perſuadent, Emplaſtrum ſufficiat ex cera & oleo quodam vulnerario factum.

2) Victus ſit ſimpliciſſimus, liquidis ſanis ſimillimus, aut illis facile aſſimilandus per vires noſtras coctrices, facultate nutriendi abundans, omni acrimonia deſtitutus, nec facile putreſcens, parca copia ſed ſaepius adſumtus. Cibus ideo optimus petitur ex iuſculis carnis bonae notae, lacte, fructibus ſuauibus, acido-dulcibus, ſucculentis, perfecte maturis cum aqua coctis, oleribus blandis, lacteis, vitando omnia acria, facile putreſcentia, tum & illa, quae difficulter in chylum mutantur. Potui autem inſeruiunt decocta farinoſa vt hordei, auenae, tritici, emulſiones ex iisdem factae, decocta panis dilutiora & quandoque cereuiſia tenuis. Maxime tamen quid cuilibet proſit vel noceat, eluceſcit, ſi prius aegri temperies & vitae genus noteſcat.

3) In motu ac quiete ſemper iuſta obſeruetur menſura, praeprimis tamen haec illi praeferenda erit.

4) Vigiliae vitentur, hinc ceſſante ſomno conciliandus anodynis leniſſimis vt Emulſione ex amygdalis dulcibus, ſeminibus 4 frigidis maioribus, ſemine papaueris albi cum aqua florum tiliae, papaueris albi, papaueris rhoeados facta, colaturae addendo ſyrupum papaueris albi vel diacodii, vel ſi haec non ſufficiat, diaſcordio Fracaſtorii in bolo, aut theriaca coeleſti in potione aut opio ipſo in puluere ſed parca doſi exhibitis.

5) Excretiones ordinariae ſemper procurentur, maxime aluus quotidie ſeruetur laxa victu emollienti (n. 2.), & hoc non ſatis efficaci, vſu decocti tamarindorum, caſſiae, mannae, colaturae addendo ſyrupum roſarum ſolutiuum aut cichorei cum rheo, vel pilurarum ex extracto panchymagogo Crollii, vel ſalis

ſedli-

ſedlicenſis; tum etiam ope clyſterum emollientium & ſuppoſitoriorum.

6) Animo ſemper concilietur hilaritas, hinc alienae ſint animi agitationes vehementiores, vt ira, terror, triſtitia, cura, meditationes, & amor inſanus.

§. XI.

Secundum vt fiat (§. 8. n.2.), vitia fluidorum & ſolidorum aequilibrium tollentia (4 - 6.) remouenda erunt.

§. XII.

Quantitas igitur fluidorum (§. 5. n. 1.) 1), ſi excedat, minuenda erit per venae ſectionem pro ratione abundantiae ſufficientem; 2) ſi deficiat, reſtauranda venit copiam requiſitam humoris ſani reſtituentibus, quae petenda maxime ex victu (§. 10. n. 2.) memorato.

§. XIII.

Viſciditas humorum (§. 5. n. 2. I. *a*) ſi aequilibrium tollat, corrigitur diluentibus & reſoluentibus. Diluunt aquea praeſertim calida, infuſa cumprimis & decocta herbae thee, radicum 5 aperientium maiorum, radicis graminis, cichorei, ſarſaparillae, bardanae, herba veronicae, trifolii fibrini, rutae, agrimoniae, betonicae, abſynthii, ſaponariae, beccabungae, ſummitatum centaurii minoris, ligni ſaſſafras, ſeminis dauci, apii, aliorumque. Reſoluunt 1) ſalina vel acida, tartari cremor & cryſtalli, ſal acetoſellae, vel alcalica fixa, ſal abſynthii, cardui benedicti, centaurii minoris, vel media, nitrum, ſal gemmae, ſal ammoniacum, tartarus vitriolatus, arcanum duplicatum aut in pulueribus exhibita aut decoctis addita; 2) ſaponacea, ſapo hiſpanicus aut venetus, mel, manna, caſſia, oxymel, ſucci abſterſiui recentes plantarum blande amararum, eſſentiae & extracta amara variis formis adhibita; 3) decocta vegetabilium iam recenſitorum.

B Quo-

Quorum delectus optime fit cognito acri singulari viscido iuncto.

§. XIV.

Fluiditas humorum nimia si in culpa sit (§. 5. n. 2. I. β), emendatur inspissantibus.

Talia sunt 1) gelatinosa & farinosa ex victu (§. 10. n. 2.) commendato desumenda;

2) oleosa vt amygdalae dulces, pistachiae, nuclei armeniacorum, persicorum, semen papaueris albi vel forma emulsionis vel olei expressi adhibita;

3) absorbentia, lapides cancrorum, conchae, mater perlarum, corallia aut emulsioni addita aut in puluere data;

4) mucilaginosa, vt decocta ex radice symphyti, scorzonerae, polypodii, glycyrrhizae, herba maluae, altheae, verbasci, floribus maluae, altheae, verbasci, caricis pinguibus, passulis, dactylis, jujubis, sebesten, colaturae addendo syrupum dialtheae Fernelii, vel liquiritiae, vel de symphyto.

§. XV.

Acrimonia humorum vitium inducens (§. 5. n. 2. I. γ) in genere requirit diluentia & obtundentia, quo maxime spectat victus (§. 10. n. 2.) recensitus, tum & oleosa (§. 14. n. 2.) & mucilaginosa (§. 14. n. 4.) nec non anodyna (§. 10. n. 4.) tacta.

§. XVI.

Acrimonia igitur acida aequilibrium tollens (§. 5. n. 2. I. γ) exigit correctionem

1) acrimoniae generatim obuenientibus (§. 15);

2) absorbentibus (§. 14. n. 3.) tactis;

3) salibus alcalicis fixis (§. 13. n. 1.) nominatis;

4) decoctis vel infusis vegetabilium antacidorum magna ex parte (§. 13.) iam memoratorum, tum & radicis armoraciae, helenii, aristolochiae longae & rotun-

dae,

dae, galangae, zedoariae, herba polii montani, nasturtii, erysimi, cardui benedicti, semine sinapi, aliorumque.

§. XVII.

Acrimoniam autem alcalinam (§. 5. n. 2. l. γ.) emendant

1) quae acrimoniam in genere corrigunt (§. 15.);

2) salina acida & media ad acidum adcedentia ex adductis (§. 13. n. 1.) eligenda, quo & faciunt spiritus acidi dulces, nitri, salis, vitrioli;

3) saponacea leniter acescentia (§. 13. n. 2.) tacta.

4) decocta, radicis oxylapathi, acetosellae, herbae acetosae & acetosellae.

5) succi vegetabilium acidi tam natiui, citri, aurantiorum, quam fermentati, vinum rhenanum, mosellanum, decoctis commixti.

§. XVIII.

Acrimonia muriatica si vitium sit (§. 5. n. 2. l. γ.) singularia non exigit, sed iis, quae acrimoniae in genere occurunt (§. 15.), optime corrigitur.

§. XIX.

Acrimonia oleosa aequilibrium destruens (§. 5. n. 2. l. γ.) petit quidem correctionem generalibus acrimoniae remediis (§. 15.), sed cum pertinacius vasis adhaeret & non facile diluentibus auscultat, desiderat adhuc

1) lenissime acida, vt decocta tamarindorum, cerasorum nigrorum, aliorumque fructuum acido-dulcium, nec non salia acida & media acido proxima (§. 13. n. 1.) nominata;

2) abstergentia saponacea leniter acescentia (§. 13. n. 2.) data.

§. XX.

Acrimonia putrida si vitium inducat (§. 5. n. 2. l. γ),

remediis acrimoniam oleoſam emendantibus (§. 19.) quam maxime auſcultat.

§. XXI.

Motus humorum ſi excedat (§. 5. n. 3. l. α), ſedatur

1) imminutione quantitatis nimiae (§. 12.);

2) correctione acrimoniae cuiuscunque fibras irritantis (§. 15-20.);

3) anodynis (§. 10. n. 2.) vel interpoſitis vel refracte aliis additis.

§. XXII.

Motus humorum deficiens (§. 5. n. 3. l. β) excitatur

1) ablatione quantitatis nimiae (§. 12. n. 1.);

2) reſtitutione quantitatis deficientis (§. 12. n. 2.);

3) correctione viſciditatis (§. 13.) & fluiditatis nimiae (§. 14.);

4) roborando vaſa decoctis vegetabilium modice adſtringentium, radicis tormentillae, biſtortae, herba ſaniculae, alchymillae, pentaphylli, pimpinellae, telephii vulgaris, vincae pervincae, ſophiae Chirurgorum, floribus granatorum, tamariſci, ſemine lapathi, bardanae, tum & (§. 17. n. 4. iam tactorum;

5) Stimulando fibras motrices per decocta vel infuſa ex radice imperatoriae, vincetoxici, zedoariae, herba chamaedryos, chamaepityos, floribus lauendulae, anthos, cardamomo, cortice cinnamomi, ſemine aniſi, foeniculi.

§. XXIII.

Debilitas ſolidorum partis ſolutae (§. 6. n. 1.) emendatur fibrarum robur reſtituendo.

Reſtituunt 1) quae fibras corrugant ac conſtringunt, quo pertinent interne decocta vegetabilium (§. 22. n. 4.), externe autem ſpiritus vini, tincturae cum eodem ex herbis

vul-

vulnerariis factae & balsamica subadstringentia (§. 10. n. 1. l. α) recensita.

2) quae humidum in interstitiis fibrarum nimis copiosum auferunt; talia sunt interna fluiditatem humorum nimiam corrigentia (§. 14.) & externa humidum absorbentia, pompholyx, tutia, lapis calaminaris, cerussa, alumen leviter calcinatum, aliaque;

§. XXIV.

Robur nimium solidorum in parte dissoluta (§. 6. n. 2.) minuitur fibras relaxando.

Relaxant 1) mucilaginosa & oleosa, quo faciunt interne decocta (§. 14. n. 4.) memorata & externe balsamica oleosa ex tactis (§. 10. n. 1. l. α) desumenda;

2) quae humidum in interstitiis fibrarum deficiens restituunt; spectat huc aqua ad teporem sani corporis calida interne sumta & externe adplicata.

§. XXV.

Quo autem optime horum medicamentorum vsus ad vitia emendanda (§. 11 - 24.) succedat, diaeta non negligenda erit, quae cuique vitio conueniens ordinanda nullam difficultatem parit consideranti regulas (§. 10.) datas.

§. XXVI.

Conseruato sic aequilibrio inter vasorum resistentiam & vim liquidorum influentium praesente (§. 9. & 10.) & restituto absente (§. 11 - 25.) efficitur,

1) vt succus nutritius ad partem laesam delatus in extremis poris adhaereat, ibique subsistat, sicque fibrarum molem ita augeat, vsque dum harum duae extremitates oppositae & separatae denuo sese contingant & ex hoc contactu cohaereant; hincque

2) vascula quacunque a vi dissoluta per modum anastomoseos vniantur, eorumque fines per impetum liquidi

 exten-

extendantur, vt non ſolum tranſpirationi, ſed etiam ſudori pateſcant; ſicque

3) praecaveatur concretio parietum vaſculorum diſſolutorum tam inter ſe, quam cum fluido, & conſequenter cicatrix.

Ne autem in tanta materiei vbertate diutius perpendenda fortaſſe patientia TVA abuti & modum in ſcribendo tenendum excedere plane videar; habeas illa velim, AMICE SVSPICIENDE! quae contemplatione privata proſequi e re noſtra iudicauimus. Necesſitas quidem efflagitaſſet, media, quibus res peregrinae vel mortuae inter partes ſeparatas interpoſitae ſint ſubtollendae, harumque depuratio ſit ingredienda, oſtendendi. Aſt, quo temporis breuitati conſulam & rationi inſtituti mei ex parte ſatisfaciam, depurationem iam factam ſuppono, modumque depurandi tanquam notisſimum praetergredior, rogoque, vt his mecum adquieſcas. Non dubito autem, quin publicis nunc litteris permiſſam tractationem methodi praecauendi in conſolidandis vulneribus & vlceribus cicatricem eo gratiori vultu accipias; quo maiori emendationi errorum Chirurgis futuram eſſe quam certisſime ſperamus. Nec nobis deerit comprobatio illorum, qui de tam pernicioſis vitiis exſtirpandis cogitantes felicitati humanae ex integritate corporis ſeruanda fluenti, mirum in modum inſeruiunt. Et quaeſo in quae vtiliora & ad vitae noſtrae finem adcommodatiora incumbere nos, qui Medicinam amplectimur,

mur, potuissemus? Subductis hisce rationibus iure prae ceteris nobiliori nos obstrictos fuisse arbitror, operam in illis rebus locare nostram, quae quam maxime ad nos respicientes dignae omnino fuerunt, vt in lucem proferrentur. Quid plura? perceptio gaudii, quod ex ornatu frontis TVAE insigni nunc haurio, tanta abundat suauitate, quantam non verbis complecti possum. Respondeat igitur desideratissima TVA praesentia exspectationi Patriae votisque aegrotantium de TE factis auxiliorum TVORVM copia, prout diligentiam in Arte Medica satis a TE feliciter positam eruditorum opinioni satisfecisse laetissimis abhinc auribus percipient. Quo breuiori temporis spatio conspectu Parentum TVORVM amantissimo caruisti, viribusque mentis TVAE laudabili exemplo omnia tam celeriter arripuisti, quam vsui aliorum felicissimo adcommodasti; eo ardentiori TVI videndi desiderio flagrare illos praeclare opinor. Et quae mora hoc Atheneo illustri TIBI est facienda? Ex eius dulcissimis fontibus tantos sapientiae profectus hausisti; quantos cum munere dignitatis clarissimae TIBI oblato iam adaequare potuerunt. Inter tot tantaque eruditionis specimina mihi procliue foret, vt ostenderem, dissertationem TVAM de Colica agentem principem merito locum obtinere. Verum enimuero satius esse arbitror, silentio hanc praetergredi considerato, ne perspicacitatis meae exiguitate quidquam illi laudis detrahatur, latiusque fines litterarum mearum iam transiti extendantur.

Faxit

Faxit DEVS T. O. M. vt per longam annorum ſeriem inuidenda fruaris felicitate, quae cum ſalute omnium, qui aduerſa laborantes valetudine periculis vitae erepti a TE ſunt, mire conſpirat. Valeas incolumis floreasque ſoſpes ad familiae TVAE gaudium atque ſolamen, quod ipſi ex nominis TVI gloria ac corporis integritate in dies firmius inſigniusque exoritur. Quod reliquum eſt, maximo TE opere rogo, ne amicitiae noſtrae vinculum disſoluatur, illud memoria gratisſima, meque amore antiquo complecti porro perbenevole velis. Ego omni cura atque ſtudio illa officiorum genera TIBI tribuam, ex quibus me TIBI non amicum modo, verum etiam aeſtimabis amicisſimum. Vale.

Dabam Athenis Salanis d. XXVI. Sept.
CIↃ IↃ CC XXXIX.

